

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY

—
nástroj působení na řidiče, kteří porušují dopravní předpisy a dopouštějí se trestných činů v dopravě

Mgr. Veronika Kurečková

Mgr. Tomáš Rosenberg

Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE

STRUKTURA PREZENTACE:

- 1) Dopravní kontext (ČR, zahraničí)
- 2) Co jsou terapeutické programy, naše efektivita
- 3) Terapeutické programy – trestně právní kontext
- 4) Terapeutické programy – kazuistiky
- 5) Terapeutické programy – současná situace – legislativní stránka
- 6) Terapeutické programy – přihlašování – agendový informační systém

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dopravní kontext

V roce 2022 se v ČR stalo celkem **98 460 dopravních nehod**. V rámci těchto nehod evidováno **454 úmrtí**, **1734 těžce zraněných** a **22 452 lehce zraněných osob**. Z analýz vyplývá, že **8% nejtěžších recidivistů na silnicích způsobí 25% dopravních nehod**.

Země	Po jaké době se zjišťovala recidiva (po ukončení programu) v letech	Recidiva v %	Recidiva u kontrolní skupiny (bez absolvování programu) v %	Míra redukce recidivy u absolventů v %
Rakousko	3	22,7	40,4	43,8
Německo	3	14,4	31,6	54,4
Velká Británie	3	3,4	9,6	64
USA	1	5,6	10,7	47,7

Zdroj: Projekt „ANDREA“ (2002) – dosud nejrozsáhlejší realizovaná evaluační studie

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE

Jedná se o skupinové terapeutické programy, které mají za cíl snižovat recidivu problémového chování na silnicích.

STRUKTURA PROGRAMU:

Obsah setkání:

1. Úvod, formality, představení, očekávání, mýty v dopravě.
2. Rozbor deliktu.
3. Alkohol a návykové látky.
4. Další témata – agrese, rychlá jízda, stres, únava, posilování empatie, poskytnutí pomoci u dopravních nehod, následky rizikového chování.
5. Tvorba individuální strategie změny.

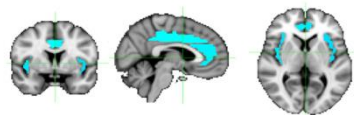

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE - efektivita

EVALUACE EFEKTIVITY PROGRAMU

- Více než **97%** klientů deklaruje po absolvování kurzu **spokojenost s účastí** na programu.
- **Změny postojů** u klientů (před x po rehabilitaci). Uvědomění si důsledků svého chování.
- **Pozitivní feedback ze strany lektorů a expertní komunity.**
- Schopnost naladění se na druhé, **empatie a prosociální vnímání** se po absolvování signifikantně zlepšily.
- Nárůst prosociálního chování byl u nebezpečných řidičů vyšší než u kontrolní skupiny.
- Existují signifikantní **rozdíly ve funkci předního cingulárního kortexu, přední insuly a mediálního prefrontálního kortexu** mezi delikventní a nedelikventní populací.
- **Funkce mozkových center** zodpovědných za empatii u nebezpečných řidičů, kteří prošli programem pro řidiče, vykazovala v porovnání s bezpečnějšími řidiči, kteří programem neprošli, **signifikantně větší zlepšení.**
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0232222>
- **Celková efektivita v rámci ČR: více než 70%** - měřeno po 24 měsících po ukončení programu.

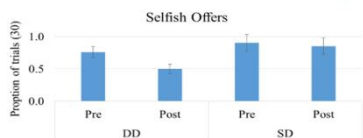
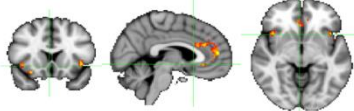
A. Regions of Interest

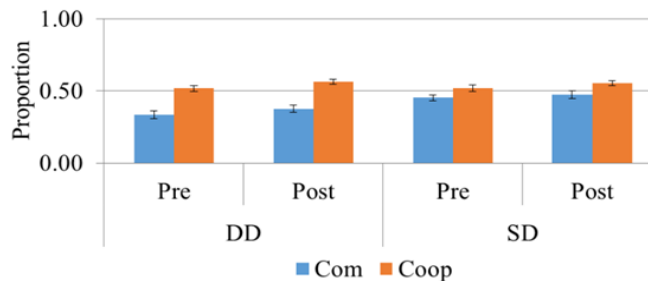
HD (Pre>Post) > LD (Pre>Post)

B. HD (Post>Pre) > LD (Post>Pre)

Successful Moves

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

- V současné praxi programy ukládány nejčastěji spolu s **alternativními tresty** (typicky podmíněně odsouzení, trest OPP) za využití ustanovení § 48 odst. 4 písm. b) či d) trestního zákoníku – tj. jako programy sociálního výcviku a převýchovy či programy psychologického poradenství.
- Lze rovněž využít v případě **odklonů v trestním řízení** – například v rámci **rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání** dle ustanovení § 307 odst. 2 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 307 odst. 8 tr. řádu, jímž se stanoví povinnost absolvovat v průběhu zkušební doby program pro řidiče.
 - II. Podle § 307 odstavec 4 trestního řádu se obviněnému [REDAKCE] stanoví **zkušební doba** v trvání **3 (tři) let**, jež se počítá od právní moci tohoto usnesení.
 - III. Podle § 307 odstavec 7 trestního řádu se **peněžitá částka určená na pomoc obětem trestné činnosti**, kterou obviněný [REDAKCE] podle § 307 odstavec 2 písmeno b) trestního řádu složil na účet státního zastupitelství, stanoví na **20.000 Kč (dvacet tisíc korun českých)**.
 - IV. Podle § 307 odstavec 8 trestního řádu je obviněný [REDAKCE] povinen podrobit se v průběhu zkušební doby **terapeutickému programu pro řidiče** pořádaným Centrem dopravního výzkumu, v.v.i.

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

- Dále lze využít ve vhodných případech spojených s trestnou činností v dopravě i v rámci rozhodnutí o **podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jako přiměřenou povinnost v průběhu zkušební doby** (pokud nebylo stanoveno vykonat program pro řidiče již v rámci meritorního rozhodnutí v dané trestní věci). **Příklady:**

Podle § 85 odstavec 2 trestního zákoníku za použití § 48 odstavec 4 písmeno b) trestního zákoníku se obviněnému **ukládá povinnost**, aby během zkušební doby **absolvoval Rehabilitační program pro řidiče v Centru dopravního výzkumu, v. v. i., Líšeňská 33a, 636 00 Brno.**

Podle § 63 odstavec 2 tr. zákoníku se obžalovanému ukládá povinnost ve smyslu § 48 odstavec 4 písm. b) trestního zákoníku, a to podrobit se ve spolupráci s Probační a mediální službou České republiky vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy.

Podle § 85 odstavec 2 trestního zákoníku za použití § 48 odstavec 4 písmeno b), d) trestního zákoníku se obžalovanému ukládá **přiměřená povinnost podrobit se programu spjatému s náležitým poučením o účincích a důsledcích požívání alkoholických nápojů, či jiných návykových látek v souvislosti s řízením motorového vozidla.**

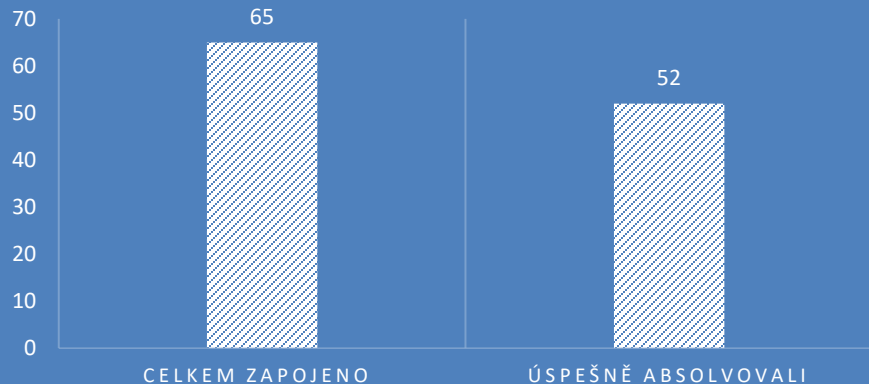

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

výstupy ze „zkušebního provozu“ v JM soudním kraji

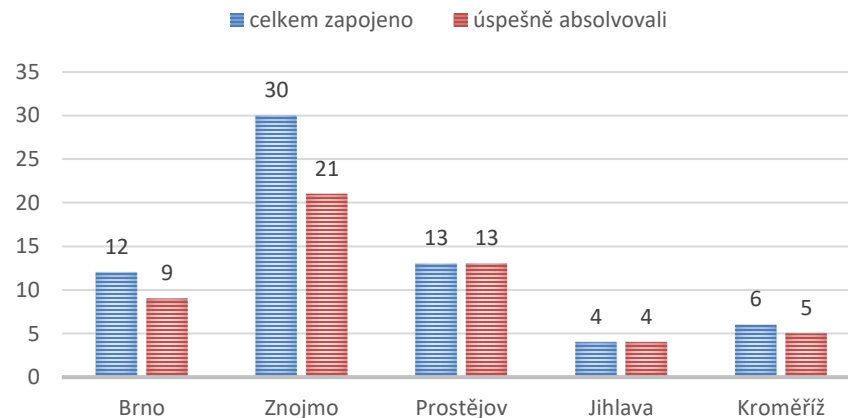
POČET ZAPOJENÝCH KLIENTŮ A ÚSPĚŠNÝCH ABSOLVENTŮ VE VŠECH LOKALITÁCH

JARO 2022 - JARO 2023

POČET ZAPOJENÝCH KLIENTŮ A ÚSPĚŠNÝCH ABSOLVENTŮ DLE LOKALIT

JARO 2022 - JARO 2023

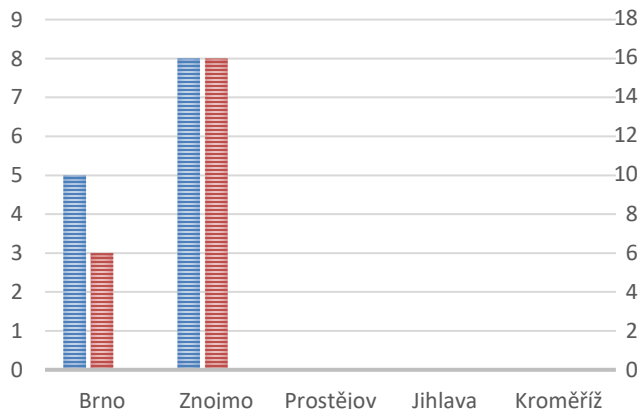

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

výstupy ze „zkušebního provozu“ v JM soudním kraji

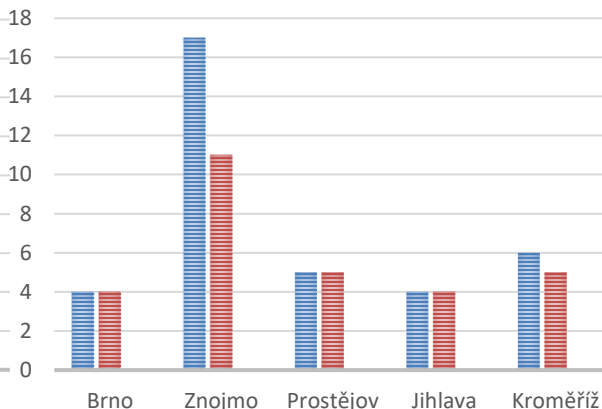
POČET ZAPOJENÝCH KLIENTŮ
A ÚSPĚŠNÝCH ABSOLVENTŮ
DLE LOKALIT
JARO 2022

■ celkem zapojeno ■ úspěšně absolvovali

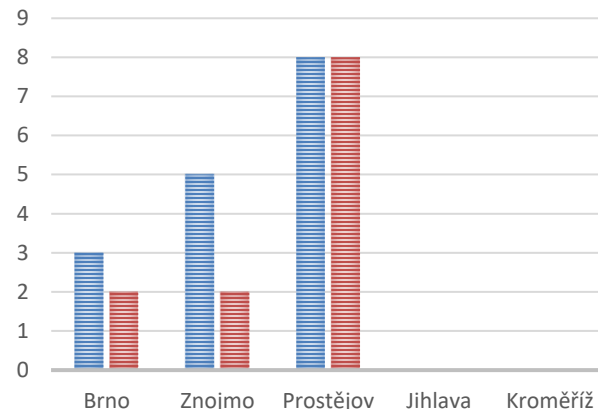
POČET ZAPOJENÝCH KLIENTŮ
A ÚSPĚŠNÝCH ABSOLVENTŮ
DLE LOKALIT
PODZIM 2022

■ celkem zapojeno ■ úspěšně absolvovali

POČET ZAPOJENÝCH KLIENTŮ
A ÚSPĚŠNÝCH ABSOLVENTŮ
DLE LOKALIT
JARO 2023

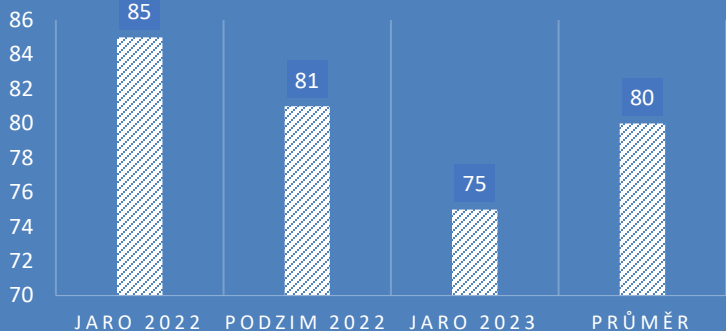
■ celkem zapojeno ■ úspěšně absolvovali

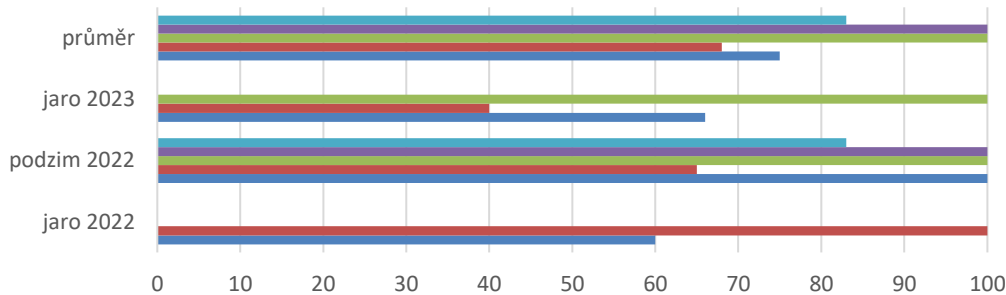
TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

výstupy ze „zkušebního provozu“ v JM soudním kraji

ÚSPĚŠNOST ABSOLVOVÁNÍ DLE BĚHU
SOUHRNNĚ ZA VŠECHNY LOKALITY
V PROCENTECH

ÚSPĚŠNOST ABSOLVOVÁNÍ DLE BĚHU A LOKALIT
V PROCENTECH

	jaro 2022	podzim 2022	jaro 2023	průměr
Kroměříž	0	83	0	83
Jihlava	0	100	0	100
Prostějov	0	100	100	100
Znojmo	100	65	40	68
Brno	60	100	66	75

■ Kroměříž
 ■ Jihlava
 ■ Prostějov
 ■ Znojmo
 ■ Brno

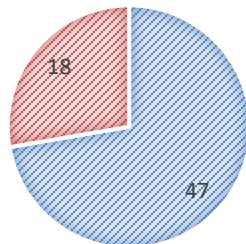

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – dosavadní kontext

výstupy ze „zkušebního provozu“ v JM soudním kraji

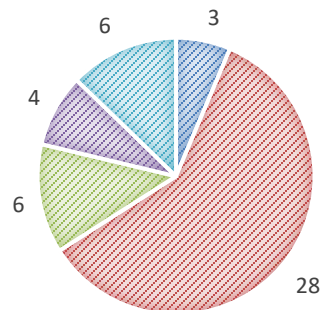
POMĚR KLIENTŮ S ULOŽENOU POVINNOSTÍ
X
"DOBROVOLNĚ" ZAPOJENÝCH
JARO 2022 - JARO 2023

■ s uloženou povinností ■ dobrovolně

DISTRIBUCE KLIENTŮ S ULOŽENOU
POVINNOSTÍ DLE LOKALIT
JARO 2022 - JARO 2023

■ Brno ■ Znojmo ■ Prostějov ■ Jihlava ■ Kroměříž

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – kontext dle nové právní úpravy (s účinností od 1.4.2024)

Trestní zákoník	Trestní řád
§ 73/3 – zákaz činnosti <i>pachateli, který TČ spáchal v souvislosti s řízením, může soud uložit TP</i>	§ 179g/7 – podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (POPNP) <i>zaváže-li podezřelý, že se během zkušební doby zdrží řízení motorových vozidel, lze mu též uložit povinnost absolvovat TP</i>
§ 90/1,2 – podmíněné upuštění od ZŘ <i>při rozhodování o podmíněném upuštění soud přihlédne k tomu, zda pachatel vykonal TP; při podmíněném upuštění od zbytku ZŘ může soud uložit povinnost absolvovat TP</i>	§ 179h/3-d,g – postup při rozhodnutí o neosvědčení ve zkušební době POPNP <i>výjimečně nemusí státní zástupce rozhodnout o neosvědčení, ale může stanovit podezřelému, který se zavázal, že se zdrží řízení, dosud neuloženou povinnost absolvovat TP (d); případně může přijmout závazek na prodloužení příslibu podezřelý zdržet se určité činnosti (řízení MV) a zároveň uložit povinnost absolvovat TP (g)</i>
§ 91/1-d – postup při rozhodnutí o výkonu zbytku ZŘ <i>výjimečně nemusí soud nařídit výkon zbytku ZŘ, i když k tomu odsouzený zavdal důvod, ale může stanovit uložení TP</i>	§ 307/8 – podmíněné zastavení trestního stíhání PZTS <i>zaváže-li obviněný, že se během zkušební doby zdrží řízení motorových vozidel, lze mu též uložit povinnost absolvovat TP</i>
	§ 308/3-d,g – postup při rozhodnutí o neosvědčení ve zkušební době PZTS <i>výjimečně nemusí státní zástupce či soudce rozhodnout o neosvědčení, ale může stanovit obviněnému, který se zavázal, že se zdrží řízení, dosud neuloženou povinnost absolvovat TP (d); případně může přijmout závazek na prodloužení příslibu obviněného zdržet se určité činnosti (řízení MV) a zároveň uložit povinnost absolvovat TP (g)</i>

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – kdy uložit?

VHODNÉ ULOŽIT:	NEVHODNÉ ULOŽIT:
Vysoká společenská nebezpečnost jednání v předmětné věci	Osoby s komplikovanou sociální situací (např. ohrožení bezdomovectvím)
Předchozí delikty spojené s řízením motorových vozidel (v trestním nebo správním řízení)	Osoby vykazující znaky závislosti na OPL, alkoholu
Motivace pachatele napravit důsledky svého provinění	Závažná psychiatrická diagnóza – v oblasti poruchy osobnosti, psychózy
Snaha výchovně/edukačně působit na pachatele a redukovat jeho recidivu v rámci protiprávního jednání v silničním provozu	

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – kazuistika č. 1

Karel, 40 let, vystudovaný strojní inženýr. V minulosti nikdy netrestaný, bez jakýchkoliv konfliktů se zákonem. Jeho koníčkem bylo angažmá ve folklorním souboru. Po jednom z vystoupení souboru usedl za volant silně opilý, přičemž ve vozidle s ním jela i jeho dobrá kamarádka, která byla rovněž členkou souboru. Došlo k dopravní nehodě – střetu s jiným vozidlem – s tragickým následkem. Karlova kamarádka v důsledku nehody na místě zemřela (on vyvázl pouze s drobným zraněním).

Karel dostal uložený nepodmíněný trest odnětí svobody. Událost měla zásadní dopad na jeho osobní situaci. V době před nehodou žil ve společné domácnosti se svým otcem, jenž byl do značné míry odkázán na jeho pomoc s ohledem na zdravotní potíže, kterými trpěl. Také se velmi dobře znal s rodinou zemřelé kamarádky, s níž po nehodě zůstal v kontaktu a vyjádřil svou omluvu včetně finanční kompenzace nad rámec pojistného plnění. V neposlední řadě musel řešit výrazný finanční závazek vůči pojišťovně zajišťující povinné ručení, jíž musel regresivně plnit veškeré náklady za kompenzaci následků nehody. V rámci výkonu trestu odnětí svobody navázal Karel spolupráci s Probační a mediační službou, kdy součástí doporučujícího stanoviska k podmíněnému propuštění byl ze strany probačního pracovníka návrh na uložení preventivního programu pro řidiče jako povinnosti v průběhu zkušební doby. S tímto postupem Karel souhlasil a byl předem seznámen se všemi potřebnými náležitostmi účasti v programu. Soud následně rozhodl o podmíněném propuštění, ale povinnost absolvovat program Karlovi neuložil. I přesto Karel krátce po svém propuštění nastoupil do programu dobrovolně – přičemž úspěšné vykonání programu bude moct využít mimo jiné jako argument pro podmíněné upuštění od uložení zákazu činnosti v rámci platného zákazu řízení motorových vozidel.

Karlův příběh měl zároveň poměrně významný edukační efekt pro další účastníky programu a pozitivně ovlivnil terapeutický a preventivní přínos programu pro celou skupinu.

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE – kazuistika č. 2

Jarmila, 55 let, invalidní důchodkyně. S ohledem na onkologické zdravotní problémy si svépomocí vyráběla léčebné preparáty z konopí. V rámci silniční kontroly byla pozitivně testována na přítomnost THC v nadlimitních hodnotách (15,8 ng/ml THC v krevním séru). V minulosti netrestaná, bez záznamů v kartě řidiče.

Odsouzena za přečin řízení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 trestního zákoníku k 3 měsícům odnětí svobody s podmíněným odkladem na 2,5 roku. Zároveň uložena povinnost absolvovat terapeutický program pro řidiče. Nebyl ovšem uložen zákaz činnosti – zákaz řízení motorových vozidel, jelikož by to pro paní Jarmilu znamenalo zásadní překážku při absolvování její onkologické léčby a další výrazné komplikace v její osobní a sociální situaci, což soud při rozhodování v hlavním líčení zohlednil.

Program pro řidiče zde byl tedy využit jako určitá alternativa k trestu zákazu činnosti – zákazu řízení motorových vozidel. Zároveň bude efektivně zúročen i edukační prvek programu, jelikož paní Jarmila uváděla, že si protiprávnosti svého jednání a jeho možných nebezpečných důsledků při schopnosti ovládat vozidlo nebyla předem vědoma.

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE

**PŘÍSLUŠNÁ USTANOVENÍ ZÁKONA JSOU SCHVÁLENA S DĚLENOU ÚČINNOSTÍ
OD 1.7.2023, RESPEKTIVE 1.4.2024**

(V KVĚTNU 2023 PŘIJATA NOVELA, KTERÁ KORIGUJE URČITÉ NEDOSTATKY PŘEDCHOZÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY).

CDV (V ROLI METODICKÉHO CENTRA) ZAJIŠŤUJE:

- Uděluje a odnímá akreditaci lektorům
- Zajišťuje vstupní a průběžné vzdělávání lektorů
- Uděluje certifikát
- Provádí kontrolu uskutečňování terapeutických programů
- Zajišťuje metodické vedení terapeutických programů
- Zajišťuje financování terapeutických programů
- Rozhoduje o případném prominutí úhrady (*novela tuto možnost ruší*)

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE

NOVELA ZÁKONA č. 361/2000 Sb. - § 102a-102e (zákon č. 150/2023 Sb.) - UPRAVUJE ZEJMÉNA:

- Zrušení možnosti prominutí úhrady za účast v programu pro účastníka
- Zavedení dělené účinnosti vybraných ustanovení upravujících terapeutické programy (vznik Metodického centra od 1.7.2023, faktické zahájení běhů terapeutických programů pro účastníky až od 1.4.2024)
- Zrušení retroaktivity – povinnosti absolvovat program se bude týkat pouze těch, kteří se dopustí předmětného protiprávního jednání až od 1.7.2023
- Racionalizace procesu akreditace lektorů (uznávání dříve absolvovaného specializované vzdělávání, umožnění snadnějšího vstupu do systému odborníkům z praxe)

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE

PRO KOHO JE PROGRAM URČENÝ:

- Zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu nejméně 18 měsíců.
- Uložení správního trestu zákazu činnosti za přestupek podle § 125c odst. 1 písm. d) (odmítnutí podrobit se testu na OPL či alkohol).
- Bylo-li státním zástupcem nebo soudem uloženo jeho absolvování podle zvláštního právního předpisu.

PODOBA PROGRAMU:

- 5 setkání x 4 hodiny.
- Heterogenní skupiny – různé typy deliktů.
- Obvykle 4 - 12 účastníků skupiny (vyhláška stanoví rozmezí 3-12).
- Klienti si kurz hradí sami (vyhláška stanoví 11.000 Kč bez DPH).
- Získání certifikátu o absolvování je podmíněno 100% účastí. Důležité je i dodržování základních pravidel skupiny (adekvátní docházka, bez vlivu návykových látek, pravidlo mlčenlivosti).

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE - Přihlašování

Informační internetový portál: informační systém veřejné správy, jehož prostřednictvím je zajišťována organizace terapeutických programů. Osoba, která se hodlá účastnit terapeutického programu, se do terapeutického programu přihlašuje prostřednictvím portálu pro přihlašování do terapeutických programů.

Metodické centrum:

- Správcem informačního internetového portálu.
- Editorem údajů v registru účastníků a v seznamu akreditovaných lektorů.

Součásti informačního internetového portálu:

- a) registr účastníků terapeutického programu
- b) seznam akreditovaných lektorů
- c) databáze terapeutických programů
- d) portál pro přihlašování do terapeutických programů

TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO ŘIDIČE - Přihlašování

Editorem údajů v databázi terapeutických programů je lektor, který terapeutický program vyhlásil. V databázi terapeutických programů se vedou údaje o plánovaných a probíhajících terapeutických programech.

Obsah informačního internetového portálu **je přístupný** způsobem umožňujícím dálkový přístup:

- obecním úřadům obcí s rozšířenou působností,
- **orgánům činným v trestním řízení a Probační a mediační službě,**
- účastníkovi terapeutického programu v rozsahu údajů o něm vedených,
- lektorovi v rozsahu údajů o něm vedených a v rozsahu údajů vedených o účastnících jím vedeného terapeutického programu,
- veřejnosti v rozsahu databáze terapeutických programů.

Děkujeme vám za pozornost!

Veronika Kurečková

veronika.kureckova@cdv.cz

Telefon: 541 641 212

Mobil: 601 355 641

www.cdv.cz

www.metodickecentrum.cz

Tomáš Rosenberg

tomas.rosenberg@cdv.cz

Telefon: 541 641 706

Mobil: 771 273 394

www.cdv.cz

www.metodickecentrum.cz

